

Boekrecensie 'De basisschool toen, nu en straks' van Jacques Jacobs

Zacht voor kleuren, hard voor vlekken.

Menig pensionado kijkt reikhalzend uit naar de laatste werkdag en verlaat met veel zuchten van verlichting de loopbaan. Hè, hè, het zit erop en wat wogen die laatste loodjes zwaar! Zo niet Jacques Jacobs. Die zet net voor zijn pensionering als onderwijsinspecteur nog even een eindsprint in en schrijft een boek, over onderwijs natuurlijk. In de intro belooft Jacobs dat het 'een persoonlijk verhaal wordt, zonder wetenschappelijke pretentie. Het persoonlijke verhaal is gevuld vanuit ervaringen als leerling, leraar, schoolleider, adviseur, inspecteur, auteur en nog wat andere functies. Even slaat de vertwijfeling toe: we krijgen toch geen ego-document voorgeschoteld met een opsomming van alle grootse verrichtingen die de auteur tot stand heeft gebracht? Niets van dit alles. De auteur schrijft nauwelijks over zichzelf en voor zover dat wel gebeurt, is dat vrijwel altijd in relatie tot gebeurtenissen in en rond de school. Het persoonlijk zit erin, dat de lezer door de bril van Jacobs meekijkt naar hoe het was en hoe het mogelijk verder zal gaan.

Een breed scala aan onderwerpen wordt belicht: de leraar, de schoolleider, de invloeden op en beïnvloeders van de school, de toekomst en als toegift een historische schets. Het boek bevat heel veel informatie vanuit de brede onderwijspraktijk en ook een visie op onderwijs. Het boek informeert, zet aan het denken en inspireert. Een aanrader voor iedereen die in en voor het onderwijs werkt en af en toe kleine of grote beleidsbeslissingen moet nemen.

De auteur kijkt door de bril van de vakman vooral naar het primaire proces. Wat gebeurt er in de klas met de groep, met individuele kinderen? Het hoofdstuk 'Alle ballen op de leraar' is dan ook het langst. De leraar is de belangrijkste conditie voor goed onderwijs, aldus Jacobs. De auteur heeft hier trouwens de wetenschap aan zijn zijde, want die leert ons dat het de leraar is die het verschil maakt en niet zaken als de methode, het onderwijsmodel, zelfs niet de Ipad. Hoe doet de leraar dat, hoe zorgt hij voor goed, passend onderwijs? De auteur komt niet te spreken over ontwikkelingsperspectieven, handelingsplannen of hoogwaardige diagnoses, maar voert enkele kinderen ten tonele die dank zij de leraar weer tot ontwikkeling en leren kwamen. Nooit gedacht om van een scheidend inspecteur nog eens te vernemen dat het in de kern gaat om contact maken, bemoedigen en gebruik maken van uitlegkunde. Jacobs vindt dat de kwaliteit van het didactisch proces altijd uitgangspunt moet zijn voor handelen, beleid en toezicht. Hij windt zich bv. op bij de gedachte dat de inspectie uitsluitend de wet zou mogen toetsen en niet zou mogen kijken naar en spreken over 'onomstreden indicatoren voor goed onderwijs.'

De auteur maakt zich sterk voor waardengedreven onderwijs. De school is er voor opvoeding en vorming en levert zo een bijdrage aan menswording en een menswaardige samenleving. Ook in de toekomst, als de onderwijstechnologie een grotere rol zal spelen, blijft het belang van vorming onverminderd aanwezig. Dit is geen voorspelling op basis van trendanalyses, maar een visie op wat de inhoud en ambitie van het onderwijs moeten zijn en blijven.

Jacobs schreef een in alle opzichten vrolijk boek. Tal van anekdotes maken duidelijk dat er in het onderwijs volop te (glim)lachen valt. Ook tijdens het lezen van dit boek trouwens. Het is ook een optimistisch boek: Het gaat heel behoorlijk in het onderwijs, maar het kan natuurlijk altijd beter: de kleuren koesteren en ons druk blijven maken over de vlekken. Dit boek levert

de inspiratie en de inzichten om wat vlekken te verwijderen en – beter nog – ze te voorkomen.
Klaagcultuur? Kommer en kwel? Niet in dit boek!

Bas de Koning